SZKOŁA MOICH MARZEŃ

ZESTAW PRZYKŁADOWYCH PROGRAMÓW EDUKACYJNO – DORADCZYCH DLA NAUCZYCIELI GMINY WOJNICZ

Autorzy:

Materiał opracowany w ramach międzynarodowego projektu grantowego „Szkoła moich marzeń”, realizowanego przez Gminę Wojnicz i włoskiego partnera organizację JUMP.

Konsultanci:

JUMP Gioventu in RiSalto , Soverato, Italy, Calabria

Wojnicz, 2021

Spis treści

Wprowadzenie 3

1. Metoda B.E.S.T……5
2. Programy nauczania kształcenia ogólnego i wychowania przedszkolnego …. 7
3. Innowacyjność i kreatywność w praktyce szkolnej ……..…… 11
4. Scenariusze zajęć/lekcji …… 14

Zakończenie …… 41

Bibliografia..... 43

Wprowadzenie

Świat zawsze mierzył się ze zmianami i sytuacjami nieprzewidywalnymi. W okresie pandemii dynamika tych zmian i ich skala zaowocowała licznymi skutkami społecznymi i finansowymi. Edukacja jako jedna z usług publicznych – nie uchroniła się przed tymi zmianami. Nauczyciele, uczniowie i rodzice z dnia na dzień musieli dostosować się do nowej sytuacji, podjąć trud nauczenia się nowych narzędzi informatycznych oraz ich wykorzystywania w realizowanym procesie dydaktycznym. Zmiany z jednej strony odcisnęły swoje bolesne piętno, z drugiej jednak strony przyspieszyły proces cyfryzacji polskiej szkoły, otwierając nowe możliwości zmian w modelu nauczania. Konsekwencje pandemii uwidoczniły potrzebę refleksji ale i podjęcia działań, które będą mogły zapobiegać kolejnym tego typu zjawiskom oraz służyć rozwojowi lokalnej oświaty.

Świat polskiej pandemii to świat podawczych metod pracy.
Zieloną tablicę zastąpił ekran komputera i gadające głowy.
Dzisiejsza szkoła to nie jedyne miejsce, gdzie się uczymy.
Ważne abyśmy byli w dialogu z nauczycielem i widzieli w nim człowieka.

Co zrobić, aby jak najlepiej wykorzystać wyzwania stojące przed oświatą samorządową, aby stały się one dla lokalnej oświaty szansą a nie zagrożeniem?
Poniższa publikacja jest próbą poszukiwania odpowiedzi na powyższe pytanie.

Od 2020 r. w gminnych szkołach podstawowych realizowany jest projekt ze wsparciem unijnym pn.: „Nowoczesna szkoła – kluczem do sukcesu uczniów w Gminie Wojnicz”, który skierowany jest do uczniów szkół odstawowych klas 1-8 i ma na celu podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy, wsparcie i indywidualne podejście do uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych.
Celem projektu jest dokonanie transferu, zaadaptowanie i wdrożenie nowego rozwiązania doradczego dla nauczycieli, które posłuży ulepszeniu ich procesu

dydaktycznego oraz przygotuje zasoby ludzkie w szkołach podstawowych Gminy Wojnicz do nowoczesnego i innowacyjnego nauczania.

Adresatami bezpośrednimi projektu są nauczyciele i kadra kierownicza szkół, a pośrednimi uczniowie szkół podstawowych, wizytatorzy, przedstawiciele JST, rodzice. Realizując projekt „Nowoczesna szkoła – kluczem do sukcesu uczniów w Gminie Wojnicz", zdiagnozowano problem polegający na „zmęczeniu" uczniów jednolitą formą prowadzenia zajęć, brakiem ich zainteresowania, spadającą chęcią uczestnictwa w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych wyrównujących czy rozwijających w formie dodatkowych lekcji w szkole. Ogólne znużenie uczniów dało się realnie odczuć poprzez problem w rekrutacji ich na zajęcia, brakiem uczniów na listach rezerwowych, zmniejszeniem liczebności grup. Ten brak realnych zachęt, brak wzbudzenia zainteresowania i choćby chęci podjęcia próby uczestnictwa w zajęciach przez uczniów szkół podstawowych realnie został zauważony w czasie trwającej pandemii, która bezpośrednio "odbija" się na całym społeczeństwie ale w szczególności na dzieciach (uczniach), którzy zamykają się domach i nie mają już ochoty na dodatkowe lekcje zdalne. Dotychczasowe formy wsparcia uczniów nie przynoszą zakładanych efektów i wymagają nowego podejścia do edukacji. Potrzebujemy nowych metod pracy, realizacji zajęć, w nowych, innowacyjnych na naszą lokalną skalę formach, organizowanie wsparcia dla uczniów w bardziej atrakcyjny sposób. Prowadzenia zajęć i przekazywania treści w sposób bardziej dostępny dla uczniów oraz w sposób bardziej efektywny co jest celem samym w sobie.

Na podstawie takich wniosków zrodził się pomysł na powstanie scenariuszy lekcji innych niż dotychczas, nacechowanych świeżością, nietuzinkowym podejściem i niekonwencjonalnymi na naszą lokalną skalę rozwiązaniami mającymi na celu pokazanie różnych ciekawych form i możliwości realizacji zajęć dla uczniów. Głównym zadaniem nauczycieli jest zmiana sposobu przekazywania wiedzy tak aby ten sposób był bardziej ciekawy, zachęcający uczniów do dodatkowego wysiłku, atrakcyjny w swojej formule i formie oraz przynoszący lepsze efekty uczenia się. Głównym założeniem tego projektu będzie pokazanie form nie kosztochłonnych takich jak edukacja na świeżym powietrzu. Przekazywanie wiedzy w sposób doświadczalny przy korzystaniu z pomocy dydaktycznych znajdujących się w otaczającym nas świecie, w lokalnej przyrodzie, architekturze, krajobrazie, historii.

Zainspirowani metodą naszego włoskiego partnera, który opracował i wdrożył innowacyjną metodę pracy B.E.S.T. oznaczającą Budowanie Europy w Małym Mieście, która rozwija min. edukację poza formalną i edukację na świeżym powietrzu prezentujemy Państwu nasze propozycje scenariuszy lekcji dla nauczycieli, które mają posłużyć ulepszeniu procesu dydaktycznego w szkołach podstawowych Gminy Wojnicz oraz zainspirować nauczycieli do rzeczywistej zmiany w szkołach poprzez prowadzenie lekcji w inny niż dotychczas sposób.

1. Metoda B.E.S.T

Building Europe in a Small Town / Budowanie Europy w Małym Mieście.

Organizacja JUMP z Kalabrii (Włochy) opracowała bardzo unikalną metodę, którą nazwała B.E.S.T. co oznacza Budowanie Europy w małym mieście (wymyślona przez prezesa i założyciela organizacji Pietro Curatola).

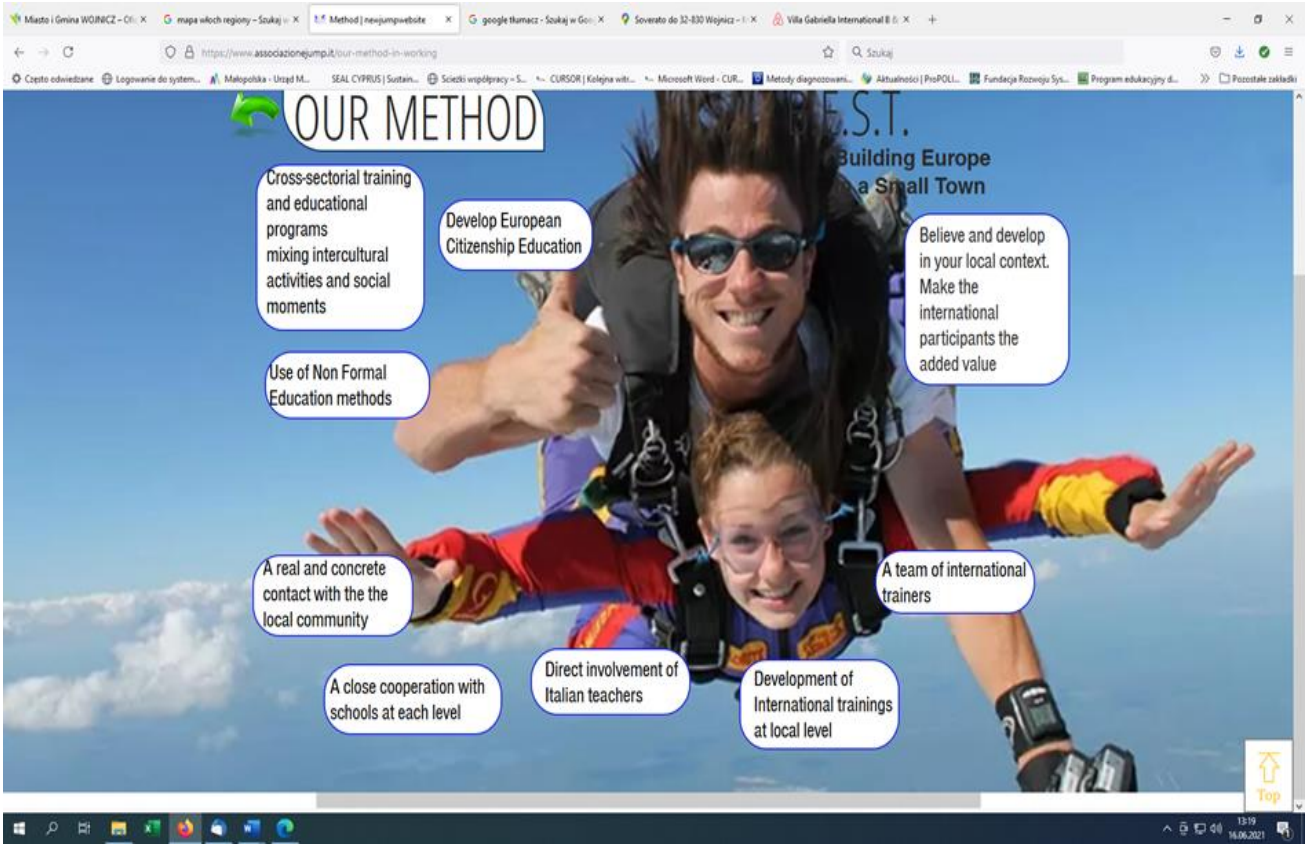

Opis metody, najważniejsze jej założenia:

a) międzysektorowe programy szkoleniowe i edukacyjne, wspólne realizowanie działań międzykulturowych i społecznych;
b) rozwijanie się w Europie edukacji obywatelskiej;
c) korzystanie z metod edukacji poza formalnej;
d) prawdziwy i konkretny kontakt z lokalną społecznością;
e) ścisła współpraca ze szkołami na każdym poziomie;
f) bezpośrednie zaangażowanie nauczycieli języka włoskiego;
g) rozwój szkoleń międzynarodowych na poziomie lokalnym;
h) tworzenie zespołu międzynarodowych trenerów;
i) wiara i rozwój realizowana w swojej lokalnej społeczności;
j) niech uczestnicy międzynarodowi będą wartością dodaną

„Metoda jest w sumie tym, co robimy, gdy zwracamy się do jakiejś innej lokalnej organizacji lub ogólnie do obywateli z najważniejszych instytucji – mówi Pietro Curatola, prezes i pomysłodawca metody/idei. Naszym podejściem jest bycie konkretnym i rozwijanie sieci kontaktów między ludźmi, którzy znajdują synergie i nowe możliwości. Słowami nie da się opisać metody B.E.S.T. Uważamy, że jest najlepsza, ale wszyscy, którzy chcą wiedzieć, jak to działa, muszą przyjechać do Kalabrii i odwiedzić nas”.

2. Programy nauczania kształcenia ogólnego i wychowania przedszkolnego

Programy nauczania tworzone w projekcie mają pokazać filozofię kształcenia, zgodnie z którą na każdym etapie edukacyjnym można rozwijać wszystkie kompetencje kluczowe, bez ograniczania działań uczniów do kształtowania tylko jednej kompetencji, wybranej i tradycyjnie przypisanej do danego przedmiotu. Zgodnie z zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej z dnia 18 grudnia 2006 r. wyodrębnić możemy następujące kompetencje kluczowe:

1. Porozumiewanie się w języku ojczystym – zdolność wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) oraz językowej interakcji w odpowiedniej i kreatywnej formie w pełnym zakresie kontekstów społecznych i kulturowych – w edukacji i szkoleniu, pracy, domu i czasie wolnym.

2. Porozumiewanie się w językach obcych – zdolność do rozumienia, wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) w odpowiednim zakresie kontekstów społecznych i kulturowych (w edukacji i szkoleniu, pracy, domu i czasie wolnym) w zależności od chęci lub potrzeb danej osoby. Wymagane są tu sprawności mediacji i rozumienia różnic kulturowych. Stopień opanowania języka zależy od społeczno-kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia oraz potrzeb czy zainteresowań danej osoby.

3. Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne. Matematyczne sprawności obejmują umiejętność rozwijania i wykorzystywania myślenia matematycznego (w tym liczenia) w codziennych sytuacjach. Obejmują one rozumowanie logiczne i przestrzenne oraz umiejętność prezentowania wniosków opartych na dowodach (wzory, modele, konstrukty, wykresy, tabele). Kompetencje naukowo-techniczne pokazują procesy rozumienia zmian spowodowanych przez ludzką działalność.

4. Kompetencje informatyczne – obejmują umiejętne i krytyczne wykorzystywanie technologii społeczeństwa informacyjnego (TSI) w codziennym życiu. Ich fundamentem są sprawności informatyczne i komputerowe (pozyskiwanie, ocena, przechowywanie, tworzenie, prezentowanie, wymiana informacji, porozumiewanie się).

5. Umiejętność uczenia się to zdolność świadomego i konsekwentnego uczenia się, a tym samym organizowania własnego procesu uczenia się (przy jednoczesnej eliminacji przeszkód z tym związanych). Istotne jest tu efektywne zarządzanie czasem i konkretnymi informacjami. Kompetencja ta oznacza pozyskiwanie, przetwarzanie i przyswajanie nowej wiedzy, a także rozwijanie umiejętności. Istotnymi czynnikami są tu motywacja i wiara we własne możliwości.

6. Kompetencje społeczne i obywatelskie to predyspozycje osobowe, interpersonalne i międzykulturowe, przygotowujące do konstruktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-zawodowym w oparciu o znajomość pojęć i struktur społecznych i politycznych.

7. Inicjatywność i przedsiębiorczość to zdolność osoby do generowania twórczych pomysłów. Kompetencje te obejmują: kreatywność, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także zdolność do planowania oraz realizacji zamierzonych celów.

8. Świadomość i ekspresja kulturalna to docenianie znaczenia kreatywnego wyrażania poglądów i uczuć za pośrednictwem rozmaitych środków wyrazu z pogranicza literatury, muzyki, sztuk teatralnych i wizualnych.

Istotne jest, aby powstające w ramach projektu programy nauczania były innowacyjne, nie powielały utartych schematów postępowania i umożliwiały korzystającym z nich nauczycielom kreatywne podejście do procesu nauczania i wychowania. Programy te powinny uwzględniać interdyscyplinarność i kłaść nacisk na umiejętności wspólne dla wybranych obszarów przedmiotowych (np. obszar przedmiotów artystycznych, obszar przedmiotów przyrodniczych, itd.). Należy przy tym pamiętać, że w dobie dynamicznie zmieniającego się rynku pracy to właśnie opanowanie wielorakich kompetencji umożliwia sprawne funkcjonowanie na nim. Kandydaci, potrafiący zastosować nabytą wiedzę i umiejętności w nowych sytuacjach

zawodowych, łatwiej znajdują zatrudnienie i są wyżej oceniani przez pracodawców niż kandydaci o wąskim profilu kompetencyjnym. Sytuacja ta dla instytucji edukacyjnych oznacza nowe wyzwanie i potrzebę modernizacji programów kształcenia. Zalecane jest, aby programy te uwzględniały metodologię uczenia się poprzez zabawę, także z użyciem gier i narzędzi cyfrowych o wartości pedagogicznej. Zabawa pobudza wyobraźnię, intuicje dociekliwość oraz sprzyja umiejętności współpracy i rozwiązywania problemów, jest więc ważna w rozwoju każdego dziecka, zwłaszcza we wczesnych latach.

Programy nauczania powstające w projekcie powinny wobec tego sprzyjać kształtowaniu wśród uczniów umiejętności pozyskiwania i przetwarzania informacji (między innymi za pomocą narzędzi ICT) oraz samodzielności w formułowaniu własnych wniosków i opinii. W realiach szkolnych umiejętności korzystania z nowoczesnych technologii o wartości pedagogicznej można kształtować na różnych zajęciach i etapach edukacyjnych.

W myśl edukacji włączającej powstające programy nauczania powinny być ukierunkowane na indywidualizację pracy z uczniem, z uwzględnieniem specjalnych potrzeb edukacyjnych, a zatem zawierać propozycje rozwiązań dydaktycznych i (lub) metodycznych pozwalających dostosować dany program nauczania do potrzeb ucznia z różnymi możliwościami rozwojowymi. Definicję specjalnych potrzeb edukacyjnych należy przy tym rozumieć dosyć szeroko. Minister Edukacji Narodowej w Rozporządzeniu z dnia 9 sierpnia 2017 roku w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Rozporządzenie z dnia 9 sierpnia 2017 roku w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2020 poz. 1280) określił, że pomoc psychologiczno - pedagogiczna udzielana uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz na rozpoznaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia, wynikających w szczególności:

 z niepełnosprawności;

 z niedostosowania społecznego;

 z zagrożenia niedostosowaniem społecznym;

 ze szczególnych uzdolnień;

 ze specyficznych trudności w uczeniu się;

 z zaburzeń komunikacji językowej;

 z choroby przewlekłej;

 z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;

 z niepowodzeń edukacyjnych;

 z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi;

 z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi;

 ze zmian środowiska edukacyjnego, w tym zmian związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Program nauczania wraz z propozycjami scenariuszy zajęć/lekcji zawierającymi opis ich przebiegu z zastosowaniem odpowiednich metod i technik nauczania, a także adekwatne narzędzia oceny stopnia osiągnięcia wymagań szczegółowych (np. karty samooceny ucznia, testy osiągnięć) możemy określić jako narzędzia edukacyjne. Przykładowe, gotowe narzędzia edukacyjne stanowią dla nauczyciela nieocenioną pomoc i są źródłem inspiracji do rozszerzania ich zakresu oraz tworzenia własnych narzędzi.

3. Innowacyjność i kreatywność w praktyce szkolnej

Logika umożliwia nam dotarcie z punktu A do B, a wyobraźnia może nas zabrać wszędzie.

Albert Einstein

Zmiany zachodzące we współczesnym świecie powodują, że szkoła potrzebuje nowatorskich narzędzi edukacyjnych, form i metod pracy wykraczających poza utarty sposób myślenia. Wiąże się to z koniecznością opracowania programów nauczania i scenariuszy uwzględniających twórcze podejście do edukacji, pozwalających na indywidualizację procesu nauczania i wszechstronny rozwój umiejętności uczniów. Nie należy ulegać przekonaniu, że kreatywność jest wyłącznie umiejętnością artystyczną. Zmiana podejścia pozwoli nauczycielom rozwijać u uczniów twórcze myślenie i kreatywność. Należy zachęcać uczniów do odkrywania w sobie twórczej strony, do rozwijania umiejętności generowania pomysłów oraz prowadzenia działań interdyscyplinarnych. Przyszłość należy do młodych ludzi z wykształceniem i wyobraźnią.

W powstających programach nauczania warto kierować się kluczową wartością twórczej postawy, co zakłada, że uczniowie są samodzielni, kreatywni, ciekawi świata, stawiają pytania i szukają odpowiedzi. Narzędzia, które powstaną w ramach projektu, powinny uwzględniać obowiązującą podstawę programową oraz najnowsze światowe tendencje edukacyjne. Powstające programy nauczania bazujące na dotychczasowych doświadczeniach edukacyjnych powinny jednocześnie zaspokajać potrzeby uczniów funkcjonujących w cyfrowym świecie.

Zajęcia prowadzone w oparciu o programy nauczania powinny być dla uczniów atrakcyjne i kształtować ich charakter przez przygodę. Zabawa, gra edukacyjna lub inne metody aktywizujące rozwijają młodego człowieka, uczą współpracy i podziału ról w grupie. Wspólne projekty edukacyjne pozwalają rozwijać zespołową twórczość, np. poprzez projektowanie chemicznych ilustracji czy matematyczny teatr lalkowy. Podczas zajęć uczniowie mogą tworzyć i dzielić się swoimi doświadczeniami, pobudzać ducha kreatywności, pomysłowości, wyrażać siebie i słuchać drugiego

człowieka. Warsztaty tworzenia mechanicznych zabawek, w trakcie których uczestnicy sami zbudują różne mechanizmy, mogą mieć nie tylko wymiar edukacyjny, ale będą również atrakcyjne dla uczniów. Matematyki, fizyki i innych przedmiotów można nauczać, wykorzystując zabawy ruchowe. Muzyka i śpiew mogą być instrumentami służącymi do pobudzenia emocji i motywacji uczniów.

Innowacyjny charakter programu nauczania, adekwatnie do specyfiki danego przedmiotu, powinien zachęcać do czerpania inspiracji z rodzimej tradycji i kreatywnego spędzania czasu w szkole. Interdyscyplinarne programy nauczania mogą pomóc młodym ludziom wyrażać siebie poprzez poezję, rap, teatr i nie tylko. Łączenie różnych obszarów edukacji pozwoli na realizację projektów edukacyjnych, w trakcie których uczniowie będą np. budować domki dla owadów, poznawać środowisko poprzez bezpośredni kontakt z przyrodą, tworzyć makiety pojazdów, itp. Warsztat programowania z kolei rozwinie umiejętności niezbędne na rynku pracy programistom i przedsiębiorcom. Nowatorskie rozwiązania zaproponowane w programach nauczania zachęcą uczniów do zmiany wyglądu klasy, korytarza czy terenu wokół szkoły, wpływając tym samym na proces uczenia się. Stworzenie spersonalizowanego projektu tablicy Mendelejewa czy też rakiety do podróży w kosmos sprawią, że czas spędzony w szkole będzie wielką przygodą edukacyjną pozbawioną nudy. Podczas konstruowania programu nauczania należy wziąć pod uwagę proces zmian w sposobach uczenia się i zdobywania wiedzy. Z obserwacji wynika, że coraz wyraźniejsza jest różnica między nauczaniem a uczeniem się, co oznacza również potrzebę zmiany sposobów pracy nauczyciela. Rolą nauczyciela jest nie tyle przekazywanie wiedzy, ile przede wszystkim wyznaczanie kierunków, aktywizowanie, odkrywanie możliwości i motywowanie do dalszego działania oraz rozwijanie u uczniów kompetencji i postaw niezbędnych do funkcjonowania w dorosłym życiu.

Tradycyjny model kształcenia oparty głównie na nauczaniu ustępuje obecnie miejsca modelowi uczenia się. Model ten ukierunkowany jest na indywidualizację, samodzielność i autorealizację jednostki. Uczenie się ma służyć kształtowaniu młodego człowieka jako istoty poszukującej, twórczej, rozumiejącej otaczający ją świat oraz posługującej się nowoczesnymi mediami i technikami, w duchu koncepcji uczenia się przez całe życie (life-long learning). Nowoczesna szkoła realizując swoje zadania powinna angażować do swego działania rodziców, środowisko lokalne, instytucje samorządowe i pozarządowe. W rozwijaniu pożądanych postaw pomocne może być

wykorzystanie narzędzi jakimi dysponuje edukacja artystyczna: drama, muzyka, sztuki wizualne, taniec czy sztuka opowiadania (ang. storytelling). Sztuka poprzez oddziaływanie na emocje pozwala pełniej zaktywizować uczniów, stworzyć przestrzeń do wyrażenia własnej ekspresji, zespolić wiedzę z różnorodnych dyscyplin. Z tego powodu zalecane jest zwrócenie szczególnej uwagi na zintegrowanie środków ekspresji artystycznej z treściami nauczanego przedmiotu. Pozwala to uatrakcyjnić pracę w klasie, zintegrować różne treści nauczania, kształtować pożądane kompetencje i postawy. Nauczyciel może sięgnąć po środki jednej, najbardziej znanej mu sztuki lub kilku sztuk naraz. Nieprzewidywalność formy i efektów użytych środków wyrazu wpływa inspirująco na pracę uczniów. Pragnąc zastosować zalecaną metodologię pracy nauczyciel powinien sam doskonalić się we wskazanych kompetencjach. Opracowanie własnego, nowoczesnego, lokalnie innowacyjnego programu nauczania zainspirowanego naszym projektem jest okazją do takiego rozwoju.

Podajemy kilka modelowych scenariuszy lekcje, głównie z wykorzystaniem lokalnej architektury, historii, geografii, uwarunkowane zmianami zachodzącymi w otoczeniu. Są to formy nie kosztochłonne, prowadzone na terenie gminy, na zewnątrz, wśród lokalnej społeczności, natury, na których formę naszym zdaniem warto zwrócić szczególną uwagę chociażby w kontekście negatywnych skutków jakie wywarła na uczniach pandemia.

4. Scenariusze zajęć/lekcji

4.1. Scenariusz zajęć – „Historia mogiłami pisana”

Przedmiot: historia , j. polski, wiedza o społeczeństwie

Klasa: czwarta-szósta

Czas trwania zajęć: 4x 45 min .

Cel zajęć :

- Prezentacja historii miasta i regionu na tle historii współczesnej Polski;
- Prezentacja Postaci z Ziemi Wojnickiej zaangażowanych w walkę o niepodległość;
- Budowanie Pamięci historycznej wśród młodzieży;
- Na wybranych przykładach pokazanie postaw patriotycznych.

Przebieg zajęć – zajęcia zaplanowane jako lekcja terenowa na Wojnickim cmentarzu. Poszczególne fragmenty zajęć odbywają się przy miejscach, które związane są z historią współczesną Polski. Zajęcia składają się z czterech części mają miejsce przy pięciu grobach i pomniku golgoty wschodu fotografie do 1 do 5.

Część I . Kampania Wrześniowa

1 września 1939 – wybuch walk w okolicach Wojnicza. Niemcy są już 3 września toczą się tu walki.

Już w pierwszym dniu wojny w kierunku na Czorsztyn zaatakowała niemiecka 4 Dywizja Lekka a za nią część oddziałów 2 Dywizji Strzelców Górskich, które poprzez obejście od zachodu chciały zdobyć Krościenko. Inna część tej dywizji, poprzedzona przez wojska słowackie, atakowała w kierunku na Szczawnicę i Obidzę. Przez Kamienicę i Łącko posuwały się oddziały 4 Dywizji Lekkiej oskrzydlając armię od północy. Działania tej dywizji na kierunku Tymbark – Limanowa groziły rozdzieleniem Armii „Kraków” i „Karpaty”. W takim położeniu, dla wzmocnienia siły bojowej, szef sztabu Armii „Karpaty” (płk dypl. W. Morawski) domagał się od Naczelnego Dowództwa wyładowania części w dalszym ciągu transportowanych na zachód wojsk, choć Armia „Kraków” była już w odwrocie. Dowództwo zgodziło się wprawdzie 5 września na wyładowanie 11 Dywizji Pancernej i 24 Dywizji Pancernej, jednak wobec trudności organizacyjnych proces ten przebiegał w sposób chaotyczny i wręcz nieprzemyślany. W nocy z 4 na 5 września wycofano wojska spod Limanowej i Tymbarku i skierowano do obrony Nowego Sącza, pod który dochodziły z południa oddziały niemieckiej 2 DSG.W kolejnych dniach front Armii został rozcięty, w dużej

mierze z winy błędnych decyzji dowódcy Armii. 6 września polecił on 24 DP wycofanie z linii Dunajca i oddanie Tarnowa. Odsłonięto w ten sposób główną oś komunikacyjną Małopolski (Kraków – Rzeszów – Lwów), co mogłoby przynieść Armii katastrofę, gdyby nie uwikłanie się sił niemieckich (2 Dywizji Pancernej) w walki z Grupą Operacyjną „Boruta" i gdyby nie ofiarna postawa 10 Brygady Kawalerii, która przesunięta rozkazem gen. Boruty-Spiechowicza do odwrotu w rejonie Radomyśla Wielkiego mogła natychmiast podjąć wyprzedzający marsz pod odsłonięty Rzeszów. Na lewej flance zamiast nakazać 11 Dywizji Pancernej zaangażowanie w walce (głównie poprzez wsparcie ogniem posiadanej artylerii) na rzecz słabych brygad górskich (2 i 3 Brygady Górskiej), Fabrycy nakazał dowódcy tej dywizji oszczędzać się aż do osiągnięcia linii Sanu. Przyniosło to w efekcie zmarnowanie wysiłków postawionych przed niewykonalnymi zadaniami 2 i 3 Brygady Górskiej, ich rozproszenie umożliwiło przeciwnikowi osiągnięcie wielkich sukcesów relatywnie niewielkimi siłami. Podobnie nie zadbano o koordynację działań 11 Dywizji Pancernej z 24 Dywizją Pancerną w celu zaatakowania z flanki na niemieckiej 2 Dywizji Pancernej.

Prezentacja tablica nr 1 „Ci co zginęli we wrześniu 1939 roku”

Część II. Okupacja Sowiecka

W kwietniu 2021 r. wybiła 81 rocznica dokonania jednej z największych zbrodni w historii, bestialskiego mordu polskich oficerów, funkcjonariuszy i inteligentów przez NKWD. Blisko 15 tysięcy najwybitniejszych synów narodu polskiego zginęło od strzału w tył głowy. Wśród nich byli również mieszkańcy ziemi wojnickiej i tarnowianie – co

najmniej dziewięćdziesięciu. Pomnik Golgoty wschodu upamiętnia zbrodnie na wschodzie.

Tablica nr 2 (uczniowie odczytują napisy na pomniku golgoty wschodu).

Tablica nr 3. Zamordowany w Katyniu.

Część III. Okupacja Niemiecka

Wśród zbrodni niemieckich jedną z największych były obozy koncentracyjne. Jedną z ofiar był Wojniczanin Władysław Opioła ofiara zbrodni w Gardelegen.

Zbrodnia w Gardelegen – masakra więźniów obozów koncentracyjnych dokonana przez formacje SS i Luftwaffe pod koniec II wojny światowej.

13 kwietnia 1945 roku, na terenie majątku ziemskiego Isenschnibbe, w pobliżu północnoniemieckiego miasta Gardelegen, niemieccy strażnicy zamknęli 1016 więźniów, których gnano z ewakuowanych obozów Mittelbau-Dora i Hannover-Stöcken, w wielkiej, murowanej stodole, którą następnie podpalili. Większość więźniów spłonęła żywcem; do próbujących uciekać strzelano. Zbrodnię wykryto dwa dni później, gdy teren ten został zajęty przez żołnierzy 102 Dywizji United States Army. Jedenastu więźniów odnaleziono żywych – 7 Polaków, 3 Rosjan i 1 Francuza. Zeznania ocaleńców zostały zebrane i opublikowane przez Melchiora Wańkowicza w 1969, w książce *„Od Stołpców po Kair”*.

Przebieg masakry

Rysunek 1 Amerykanie oglądają ciała więźniów

Do wykrycia tej zbrodni doszło przez przypadek. 14 kwietnia 1945 roku został ujęty przez Niemców łącznikowy oficer amerykański, porucznik Emerson Hunt, który zmierzał z dowództwa 102 Dywizji Piechoty *Ozark* do 701 batalionu czołgów. Oficer ten przekonał obrońców Gardelegen, że do miasta zbliżają się amerykańskie czołgi, co zmusiło niemieckiego komendanta do kapitulacji. W ten sposób Amerykanie przybyli na miejsce, zanim Niemcy zdołali pogrzebać ciała wszystkich ofiar. W dniach

3–4 kwietnia, na wieść o oddziałach US Army forsujących i wkraczających do Niemiec, komendantura SS obozu koncentracyjnego Mittelbau-Dora wydała rozkaz ewakuacji więźniów obozu głównego i licznych podobozów transportem kolejowym lub pieszo do bardziej oddalonych obozów: Bergen-Belsen, Sachsenhausen czy Neuengamme. W ciągu kilku dni około 3000 więźniów z obozów Mittelbau-Dora i podobozu Neuengamme przybyło do Gardelegen, gdzie musieli opuścić wagony, ponieważ torowiska zostały zniszczone przez lotnictwo alianckie i dalszy transport kolejowy był niemożliwy. SS-mani, których było niewielu w stosunku do liczby więźniów, otrzymali wsparcie w postaci miejscowych strażaków, żołnierzy Luftwaffe, starszych wiekiem volkssturmistów i nastolatków z Hitlerjugend, którzy mieli pilnować więźniów.13 kwietnia ponad tysiąc więźniów, w większości chorych i niezdolnych do dalszego marszu, wypędzono z Gardelegen i zagnano do wielkiej murowanej stodoły należącej do majątku Isenschnibbe. Następnie strażnicy zabarykadowali wrota i podpalili oblaną benzyną słomę. Więźniów, którzy usiłowali gasić pożar lub uciekać przed ogniem robiąc podkopy pod ścianami, zabijano strzelając z broni palnej i panzerfaustów; do stodoły wrzucano też granaty. Następnego dnia SS-mani i ich pomocnicy wrócili z zamiarem zatarcia śladów zbrodni. Planowali zabicie ewentualnie ocalonych, spalenie resztek ciał i stodoły. Na przeszkodzie stanęły szybkie postępy żołnierzy 102 Dywizji Pancernej. 14 kwietnia Amerykanie wkroczyli do Gardelegen, a dzień później odkryli ślady masakry. W ciągle jeszcze tlącej się stodole i wykopanych w pobliżu rowach znaleźli zwłoki 1016 więźniów. Podczas ekshumacji okazało się, że stan w jakim znajdują się zwłoki, uniemożliwia zidentyfikowanie większości zamordowanych. Alianci ustalili nazwiska zaledwie czterech osób, a na 301 krzyżach umieścili numery obozowe. Udało się im ponadto rozpoznać narodowość 186 ofiar. Większość z nich stanowili Polacy, ale było też sporo Rosjan i Francuzów oraz jeden Meksykanin. Udało im się także przesłuchać kilku więźniów, którzy przeżyli pożar i ostrzał. Przybyli wkrótce korespondenci wojenni sporządzili dokumentację fotograficzną, a 19 kwietnia informacje o masakrze w Gardelegen zaczęły pojawiać się w mediach całego wolnego świata. Tego właśnie dnia zarówno New York Times, jak i Washington Post zamieściły artykuły o masakrze, cytując wypowiedź jednego z amerykańskich żołnierzy:

Nigdy dotąd nie byłem pewien o co właściwie walczę. Zawsze mogłem powiedzieć, że takie historie to propaganda, ale teraz wiem że to nieprawda. Tu leżą ciała; wszyscy ci ludzie są martwi.

21 kwietnia amerykański komendant miasta nakazał 200-300 mężczyznom z Gardelegen wykopanie grobów i godne pochowanie zamordowanych. W ciągu następnych pięciu dni niemieccy cywile wydobyli 586 zwłok z rowów i 430 ze stodoły, składając każde ciało w osobnym grobie. 25 kwietnia żołnierze 102 Dywizji Pancernej oddali honory ofiarom i ustawili tablicę ze stosownym napisem, a pułkownik George Lynch wygłosił pod adresem mieszkańców Gardelegen następujące oświadczenie:

Wmawiano wam, że niemieckie zbrodnie wojenne to wymysł alianckiej propagandy. Teraz sami widzicie. Niektórzy będą mówić, że to dzieło nazistów, inni wskazywać będą na Gestapo. Nieprawda. Odpowiedzialność ponoszą wszyscy Niemcy... Wasza tak zwana rasa panów pokazała, że panować może tylko w zbrodniach, okrucieństwach i sadyzmie. Sami pozbawiliście się szacunku cywilizowanego świata.

Tablica nr 4. Władysław Opioła ofiara zbrodni w Gardelegen

Część IV. Po wojnie.

Żołnierze wyklęci – po II wojnie światowej żołnierze Armii Krajowej rozpoczęli walkę z sowieckim okupantem jednym z nich był Kazimierz Nosek „Wikliński”.

Kazimierz Nosek z Ispu, pseudonim „Wikliński” od początku II wojny światowej był on aktywnym działaczem polskiego podziemia (ZWZ, BCH, AK). Po wojnie działał w cywilno-wojskowej organizacji antykomunistycznej WiN, założonej we wrześniu

1945 r. , za co zastał aresztowany i skazany na śmierć, i tylko dzięki wielkim staraniom rodziny karę zamieniono na więzienie, z którego wyszedł, dzięki amnestiom po prawie 10 latach. Nie zakończyło to jednak jego kłopotów. Był stale szykanowany, nie mógł spokojnie pracować. Szczegółowo życie i działalność Kazimierza Noska zostały opisane przed kilkoma laty w Zeszytach Wojnickich: K. Kulinowska, T. Duman: „*Wikliński" - postać godna przypomnienia. Zeszyty Wojnickie* 1994 nr 7/8 s. 27-29, T. Duman: *Rehabilitacja* "Wiklińskiego*". Zeszyty Wojnickie 1998 nr 9/10 s. 31, W więzieniu we Wronkach*- fragment o. T. Rostworowskiego *Zaraz po wojnie. Zeszyty Wojnickie* 1996 nr 11(55) s. 24. Może należałoby upamiętnić tego zasłużonego człowieka, np. przez nazwanie jego imieniem jednej z wojnickich ulic? Zasłużył sobie na to w pełni.

Tablica nr 5. Kazimierz Nosek – żołnierz wyklęty.

4.2. Scenariusz zajęć - Wojnicz-Nasza mała Ojczyzna.

Przedmiot: historia, j. polski.

Klasa: czwarta-szósta

Czas trwania zajęć: 5x 45 min .

Cele poznawcze:

- Uczeń zdobywa wiedzę na temat miejscowości, w której mieszka i uczy się,
- Poznaje związek tej miejscowości z historią Polski,
- Uczy się kontaktu ze środowiskiem lokalnym,
- Stara się zrozumieć przynależność człowieka do swojej Małej Ojczyzny,
- Rozwija wiedzę o historii swojego regionu.

Cele operacyjne

- Uczeń zna definicje źródła historycznego,
- Uczeń potrafi wskazać podział źródła na materialne i niematerialne,
- Uczeń potrafi wskazać podział źródeł materialnych na pisane i niepisane,
- Uczeń potrafi wskazać przykłady źródeł materialnych zgromadzonych w Izbie Regionalnej w Wojniczu,

Materiały:

- Wzmianki i informacje o miejscowości wyszukane we folderach, na mapach i w prasie lokalnej,
- Informacje wyszukane w Internecie,
- Pamiątki udostępnione przez mieszkańców udzielających wywiadów.

Metody pracy:

- Aktywizujące: rozmowa, praca w grupach, wywiady przeprowadzane przez uczniów
- Percepcyjne: obserwacja omawianych obiektów
- Wchodzenie w rolę przewodnika

Lekcja pierwsza

Lekcja ma charakter wprowadzający.

1. Informacje nauczyciela o cyklu lekcji związanych z poznawaniem historii miejscowości, w której mieszkamy.
2. Zagadnienia organizacyjne:
    - ustalenie terminu wycieczki,

- podział klasy na 3-4 osobowe grupy i przydzielenie zadania do wykonania (załącznik 1),
- informacja o czasie wyjścia, które odbędzie się podczas lekcji,
- krótkie wprowadzenie na temat przebiegu wydarzenia, jakim będzie oprowadzenie klasy po miejscowości,
- poinformowanie uczniów o sposobie prezentacji swojej wiedzy podczas pokazu (informacje należy przekazać w sposób ciekawy, zainteresować słuchaczy, mile widziane ciekawostki),
- poinformowanie o możliwości skorzystania z biblioteki szkolnej oraz z sali komputerowej (Internet),

3. Przypomnienie przepisów BHP i zasad poruszania się poza terenem szkoły.

Wycieczka

1. Zbiórka przed budynkiem szkoły i ustalenie kolejności zwiedzania poszczególnych miejsc.
2. Wymarsz i zatrzymywanie się przy następujących obiektach:
   - Kościół parafialny pw. Św. Wawrzyńca wraz z zabytkowa dzwonnicą,
   - Kościół św. Leonarda,
   - Rynek i Pomnik Niepodległości w Wojniczu,
   - Izba Regionalna im. ks. Jana Królikiewicza w Wojniczu (zwiedzanie izby zapoznanie z biografią ks. Jana Królikiewicza).
3. W czasie wycieczki przedstawiciele poszczególnych grup wchodzą w rolę przewodników, udzielają informacji na temat swoich obiektów.
4. Powrót do szkoły.
5. Przypomnienie o następnej lekcji podsumowującej i konieczności przyniesienia zgromadzonych materiałów.
6. Zakończenie wycieczki

Rekapitulacja pierwotna: nawiązanie do lekcji z klasy IV dotyczącej źródeł historycznych. Sformułowanie pytań:

- Czym są źródła historyczne?
- Jak dzielimy źródła historyczne? Uczniowie podają przykłady różnego typu źródeł historycznych znajdujących się w Izbie Regionalnej w Wojniczu. Nauczyciel weryfikuje ich odpowiedzi.

Kościół parafialny pw. Św. Wawrzyńca

Kościół św. Leonarda

Pomnik Niepodległości w Wojniczu

Izba Regionalna im. ks. Jana Królikiewicza w Wojniczu

Lekcja podsumowująca wycieczkę

1. Podsumowanie wycieczki i pracy poszczególnych grup.
2. Poinformowanie uczniów o sposobie oceny przeprowadzonej prezentacji podczas wycieczki. Kryterium oceny zawiera:
    - zawartość merytoryczna wypowiedzi,
    - sposób prezentacji,
    - dodatkowym atutem jest przedstawienie ciekawostek historycznych,
    - przygotowanie materiału informacyjnego na plakacie lub w formie notatki.
3. Prezentacja prac uczniów i ich ocena.

4. Poinformowanie uczniów, że prace te, (jeżeli to będzie konieczne to po uprzednich poprawkach) zostaną zamieszczone na stronie internetowej szkoły.

Załącznik 1

Zadania dla grup

Każda z grup otrzymuje do opracowania i omówienia inny obiekt znajdujący się na terenie Wojnicza. Należy utworzyć 5 grup i przydzielić następujące obiekty:

1. grupa – informacje o historii Wojnicza,
2. grupa – Izba regionalna im. księdza Jana Królikiewicza w Wojniczu- informacja o księdzu Janie Królikiewiczu,
3. grupa – Kościół parafialny pw. Św. Wawrzyńca wraz z zabytkowa dzwonnicą,
4. grupa – Kościół św. Leonarda,
5. grupa – rynek i Pomnik Niepodległości w Wojniczu.

Polecenia:

1. Zbierzcie informacje na temat przydzielonego obiektu.
2. Skorzystajcie z wiadomości zamieszczonych w przewodnikach turystycznych, folderach, mapach, prasie lokalnej czy informatorach, wykorzystajcie Internet.
3. W tym celu udajcie się do biblioteki szkolnej lub publicznej.
4. Przeprowadźcie wywiad ze starszymi mieszkańcami Wojnicza w celu pozyskania ciekawych historii, anegdot i legend związanych z nasza miejscowością.
5. Przygotujcie prezentację swojej pracy w taki sposób, aby jak najbardziej ciekawie opowiedzieć klasie o waszym obiekcie.
6. Przygotujcie plakat, prezentację w PowerPoin lub notatkę, którą można będzie zamieścić w klasie czy na stronie internetowej szkoły. Można tu wykorzystać pocztówki lub stare fotografie.

4.3. Scenariusz zajęć – „Herb Wojnicza”

Przedmiot: historia, plastyka

Klasa: czwarta-szósta

Czas trwania zajęć: 2x 45 min

Cele lekcji:

- Uczeń poznaje heraldykę, herb wie co to jest herb miasta,
- Zna historie herbu Wojnicza,

Materiały:

- Herbiarz polski,
- Informacje wyszukane w Internecie,
- Ołówki kartki kredki, blok techniczny.

Metody pracy:

- Aktywizujące: rozmowa, praca w grupach,
- Percepcyjne: poznanie różnych herbów

Przebieg lekcji:

Powitanie uczniów i sprawdzenie listy obecności.

Przedstawienie tematu i celów zajęć,

Wprowadzenie do zajęć

Nauczyciel przykleja do tablicy ilustracje kilku herbów miast regionu i prosi u uczniów o pozostawienie na tablicy tylko herbu Wojnicza. Uczniowie podchodzą do tablicy i zdejmują kolejno herby innych miast.

Nauczyciel wyjaśnia uczniom pojęcie heraldyka, herb i przedstawia historię herbu Wojnicza.

Uczniowie wykonują rysunek herbu dowolną techniką

Prezentacja i ocena prac.

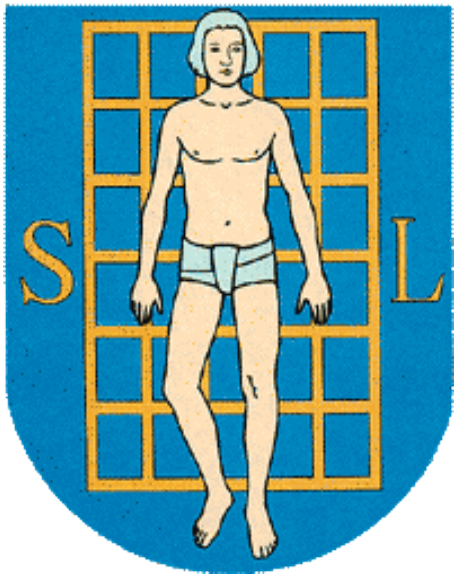

Herb Wojnicza

4.4. Scenariusz zajęć – „Woda środowiskiem życia roślin i zwierząt”

Przedmiot: przyroda, biologia, geografia

Klasa: czwarta-szósta

Czas trwania zajęć: 3x 45 min

Miejsce prowadzenia zajęć: rzeka Dunajec Gmina Wojnicz woj. małopolskie

Cele ogólne:

- woda jako środowisko życia,
- znajomość roślin i zwierząt żyjących w Gminie Wojnicz,
- zapoznanie z historią zbiornika wodnego,
- dostrzeganie cywilizacyjnych zagrożeń świata przyrodniczego,
- kształtowanie poczucia więzi ze swoim regionem.

Cele szczegółowe:

Po zakończeniu zajęć w terenie uczeń:

- zna nazwy kilku gatunków zwierząt i roślin wodnych,
- wie, na czym polega przystosowanie roślin i zwierząt do życia w wodzie,
- zna sposoby ochrony wód,
- rozpoznaje organizmy żyjące w dorzeczu Dunajca oraz nad jego brzegami,
- potrafi zorientować mapę,
- umie zlokalizować na mapie miejsce, w którym się aktualnie znajduje,
- dokonuje prostych obserwacji i pomiarów,
- uzasadnia znaczenie czystości wody dla prawidłowego funkcjonowania życia w wodzie,
- wnioskuje i uogólnia na podstawie analizy wykonanych zadań,
- zna i przestrzega zasady bezpieczeństwa w trakcie trwania zajęć nad wodą.

Metody pracy oparte na:

- obserwacji bezpośredniej,
- działalności praktycznej (ćwiczenia terenowe wg instrukcji zawartej w karcie pracy)

Forma pracy:

Zajęcia terenowe oparte na pracy w grupach wg instrukcji zawartej w karcie pracy.

Materiały:

mapy krajobrazowe Wojnicza dla poszczególnych grup, karty pracy- jedna dla grupy, termometry, zlewki, czerpaki, kotwiczka do połowu roślin wodnych, słoiki, przybory do pisania, klucze do oznaczania roślin, przewodniki z fotografiami roślin i zwierząt wodnych, kompasy, kuwety, bloki, kredki, bibuła filtracyjna.

Przebieg zajęć

1.Podział dzieci na pięć grup.

2. Zaznajomienie z celem zajęć, jakim jest poznanie życia w wodzie i nad nią, zaznajomienie się z fauną i florą charakterystyczną dla rzeki Dunajec. Rozdanie grupom kart pracy i objaśnienie sposobu pracy.

3. Wypełnienie kart pracy- część wstępna, punkt 1 i 2.

4. Praca z mapą- orientowanie mapy w terenie, czytanie mapy, zaznaczanie zgodnie z poleceniem z punktu 3 karty pracy. Sprawdzenie poprawności wykonanych poleceń. (To ćwiczenie może być poprzedzone przypomnieniem zasad wg, których można zorientować mapę).

5. Powtórzenie wiadomości o stanach skupienia wody-uzupełnianie kart pracy (punkt 4, 5 i 6). Wspólne omówienie wykonanych zadań.

6. Objaśnienie nauczyciela, jak należy wykonać następne zadanie tzn. pobrać wodę do badania czystości wody i jak zmierzyć temperaturę wody i powietrza. Całe zadanie szczegółowo omówione jest w karcie pracy- ćwiczenie 7, 8, 9

7. Wykonanie zadania pod kontrolą i przy pomocy nauczyciela.

8. Odczytanie wniosków o cechach porównujących warunki życia w wodzie i na lądzie, jako wyników samodzielnej pracy grup.

9. Odpowiedź na pytanie numer 11 zawarte w karcie pracy. Odczytanie wniosków.

10. Zaczerpnięcie wody przez nauczyciela i rozlanie jej na kuwety w celu znalezienia zwierząt zamieszkujących Dunajec. Objaśnienie nauczyciela, jakie gatunki zwierząt złowiono. Pokaz ilustracji ryb żyjących w Dunajcu.

11. Omówienie obserwacji ze szczególnym uwzględnieniem cech przystosowawczych zwierząt do życia w wodzie.

12. Objaśnienie, jak pobrać materiał roślinny za pomocą kotwiczki, oraz jak można go rozpoznać. Czynność wykonuje nauczyciel. Wspólne oznaczanie gatunków wyłowionych roślin. Cechy przystosowawcze do życia w wodzie- omówienie. Uzupełnienie tabeli- ćwiczenie 12.

13. Wykonanie zadania 13, polegającego na zaklasyfikowaniu do poszczególnych grup śmieci znalezionych na brzegu.

14. Odczytanie swoich obserwacji.

15. Rozmowa na temat skali zanieczyszczenia wody (nawiązanie do punktu 7 i 8 z karty pracy). Odpowiedź na pytanie: "czy człowiek ma wpływ na czystość wód?", Co zrobić, aby stan wód i terenów zielonych w naszym mieście uległ poprawie?".
16. Układanie reklam zachęcających do odwiedzania i dbania o miejsce, w którym znajdują się uczniowie/ ilustracje wiersz, hasło reklamowe, piosenka, scenka itp.
17. Prezentacja reklam.

KARTA PRACY GRUPY.....
Proszę Cię o zachowanie bezpieczeństwa podczas zajęć oraz dokładne wykonywanie poleceń nauczyciela.
Data zajęć:.....
Klasa:.....
Imiona uczniów należących do grupy:.....

1.Zbadaj brzeg Dunajca obserwując go uważnie. Podkreśl właściwe określenia. Można zakreślić więcej możliwości.
Brzeg jest:
stromy, łagodny, urwisty, naturalny, sztuczny, piaszczysty, podmokły, koszony, żwirowy.
Rosną drzewa, brak drzew, rosną rośliny wynurzone, brak roślin wynurzonych, rosną rośliny o liściach pływających, brak roślin o liściach pływających
Inne .....
2. Skąd bierze źródło Dunajec?.....
.....
3. Przyjrzyj się uważnie mapie miasta Wojnicza. Sprawdź według kompasu, gdzie jest północ i zorientuj mapę. Czy już wiesz, gdzie się znajdujesz?
4. Jaki zaobserwowaliście rodzaj dna w badanym miejscu?
Zaznaczcie odpowiednie określenie. W przypadku, kiedy rzeka jest głębsza pobierzcie próbkę z dna czerpakiem.

Piasek, muł*, żwir, glina, kamienie, skała
Inne (Jakie?) .....
* Muł – zawiera dużo materii organicznej, jest śliski i czarny

5. Jaki jest kierunek przepływu wody w rzece?

Kierunek przepływu badamy rzucając do wody jak najdalej od brzegu np. patyk. Kierunek, w którym płynie, wyznaczamy w oparciu o położenie słońca lub z użyciem kompasu.

Zakreśl na poniższej liście właściwy kierunek przepływu wody:

Tak/Nie

południowy (S)

północny (N)

zachodni (W)

wschodni (E)

inny (jaki?) .....

6. Uzupełnij zdania:

Woda występuje w ..... stanach skupienia.

-stan.....-/deszcz, rosa/.....

-stan.....-/lód, śnieg/.....

-stan.....-/para wodna/.....

Przyporządkuj do danego stanu skupienia:

Oceany, morza, zjawisko transpiracji, jeziora, góry lodowe, rzeki, lodowce,

7. Badanie wody.

Nabierz ostrożnie wodę z rzeki do zlewki. Staraj się jej nie zmącić. Przypatrz się jej uważnie i określ jej cechy charakterystyczne podkreślając właściwe wyrazy:

Barwa wody: niebieska, zielona, żółta, żółto-brunatna, brunatna,

Jaki jest zapach wody?

Pobieramy próbkę wody do słoiczka (do 1/2 – ¾ jego wysokości), zakręcamy go szczelnie i umieszczamy na kilka do 10 minut na słońcu.

Po upływie tego czasu odkręcamy szybko zakrętkę i natychmiast wąchamy zawartość słoiczka.

Zapach powinien być dobrze wyczuwalny.

Zapach wody: roślinny, ziemisty, gnilny, bez zapachy, inny (jaki?)

.....

Jaka jest przejrzystość wody?

Przejrzystość wody: przejrzysta, mętna, pełna zawiesin Inna (Jaka?)

.....

WNIOSEK.....

8. Zbadaj, czy woda jest czysta. W tym celu musisz zbudować filtr z kilku warstw bibuły filtracyjnej. Filtr umieść na wlocie zlewki (filtr powinien być większy od wlotu, aby nie wpadł do środka). Przefiltruj wodę tyle razy, żeby była wizualnie czysta. Policz ile razy filtrowałeś.

Swoje obserwacje zanotuj uzupełniając zdania:

Po pierwszym odsączeniu na filtrze pozostało.....

Aby uzyskać wizualnie czysta wodę należało ją przefiltrować..... razy.

WNIOSEK.....

9. Zbadaj temperaturę wody i powietrza

Zanurz koniec termometru w wodzie i odczekaj 30 sekund. Zanotuj swój wynik. Powtórz badanie na głębokości 30 cm, oraz tuż nad powierzchnią wody. Aby zmierzyć temperaturę na wysokości 150 cm nad powierzchnia wody, stań na palcach i wyciągnij rękę z termometrem wysoko do góry. Za każdym razem odczekaj 30 sekund i zapisz wyniki swoich pomiarów.

Temperatura wody tuż pod powierzchnia wody wynosi.....

Temperatura wody w głębszych strefach wynosi.....

Temperatura powietrza tuż nad lustrem wody.....

Temperatura powietrza na wysokości 150 cm nad powierzchnią wody wynosi .....

WNIOSEK.....

10. Uzupełnij tabelę i porównaj warunki życia w środowisku wodnym i lądowym.

Cechy porównawcze	*Środowisko wodne*	*Środowisko lądowe*
Wilgotność		
Wahania temperatury		
Zawartość tlenu		
Dostęp do pożywienia		

WNIOSEK.....

11. Odpowiedz na pytania podkreślając właściwa odpowiedź:

- Czy rzeka jest ogólnodostępna? Tak Nie
- Ilu ludzi widziałeś na brzegu? 0, 1-10, 11-20, więcej
- co robili ludzie znajdujący się na brzegu?

Spacerowali, łowili ryby, bawili się z psem, siedzieli, inne .....

O czym świadczy obecność wędkarzy nad rzeką?

.....

12. Wypisz gatunki roślin i zwierząt, jakie można spotkać w Dunajcu.

Organizmy wodne			
Rośliny			***Zwierzęta***
Przybrzeżne	Pływające w toni	Wynurzone	

WNIOSEK.....

13. Przyjrzyj się uważnie śmieciom i zanotuj w tabeli to, co zauważyłeś wodzie lub na brzegu.

Rodzaj śmieci	***Ilość***
Rowery, wózki itd.	
Puszki, butelki, opakowania foliowe.	
Przedmioty z tworzyw sztucznych.	
Papier, przedmioty z drewna, styropianu.	
Ubrania, buty.	
Opakowania po aerozolach, puszki z farb i lakierów	
Ropa, benzyna, olej, smary.	
Inne(jakie?)	

Uwaga! Nie staraj się sprzątać śmieci- mogą być wśród nich przedmioty, którymi możesz się poważnie skaleczyć.

WNIOSEK.....

Przykłady wybranych gatunków ryb żyjących w Dunajcu:

Brzana

Szczupak

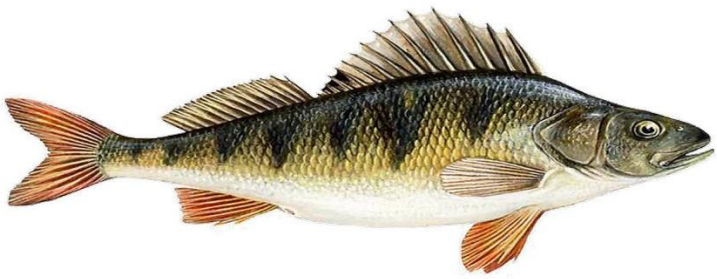

Okoń

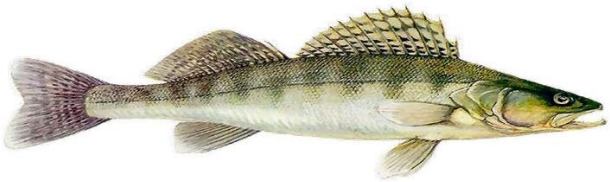

Sandacz

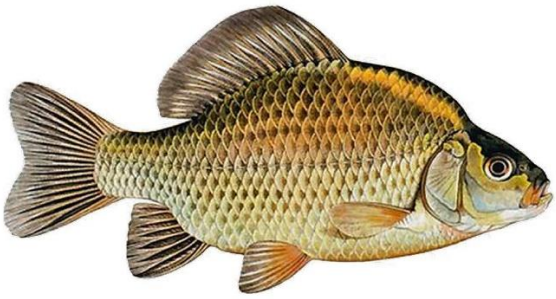

Karaś

Leszcz

4.5. Scenariusz zajęć – „Wojnicz moje małe miejsce na ziemi”

Przedmiot: edukacja regionalna- edukacja przedszkolna

Klasa: 0, wiek 4-5 lat

Czas trwania zajęć: w zależności od potrzeb i możliwości uczniów można rozłożyć temat na kilka dni lub realizować poszczególne elementy przy okazji przypadających świąt historycznych, rocznic itp.

Wiek przedszkolny charakteryzuje się dużym skokiem intelektualnym w rozwoju dziecka i jest najlepszym okresem do wprowadzenia elementów edukacji narodowej, która powinna być kontynuowana w późniejszej nauce. Dzieci wychowane w potrzebie kontaktu z kulturą i sztuka w okresie dojrzałym będą potrafiły zachować własną tożsamość, szanować ją i pielęgnować a poprzez własny rozwój wzbogacać i przekazywać następnym pokoleniom.

Grupa wiekowa: 4, 5 latki,

Cel ogólny: Budzenie tożsamości regionalnej poprzez wprowadzanie dziecka w świat kultury, obyczajowości i tradycji własnej miejscowości i regionu.

Cele operacyjne dziecka:

- potrafi wskazać na mapie swoją miejscowość,
- zna insygnia miasta Wojnicz: herb, hymn, flaga,
- rozpoznaje zabytki w swoim mieście,
- rozpoznaje wybrane miejsca w swoim mieście,
- wykonuje polecenia,
- poprawnie formułuje wypowiedzi,
- odczytują proste wyrazy,
- przestrzega zasad bezpieczeństwa.

Metody:

- podające, problemowe, - praktyczne, mapa pomysłów, pokaz, obserwacja, słowna- objaśnienia i instrukcja, samodzielnych doświadczeń,

Formy:

- z całą grupą, indywidualna, zespołowa,

Kompetencje kluczowe:

- cyfrowe, obywatelskie, w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Pomoce dydaktyczne:

-symbole Wojnicza (flaga, herb, hymn) ilustracje przedstawiające insygnia Wojnicza,

-zdjęcia wybranych miejsc w Wojniczu,

-karteczki z napisem - Wojnicz,

- karteczki z nazwami zabytków i ciekawych miejsc w Wojniczu, klej, kredki, karta pracy – kontur mapy Polski,

- różnorodne materiały plastyczne, przyrodnicze, surowce wtórne do wykonania makiety.

Przebieg zajęcia:

1. Słuchanie wiersza (zbiór własny) pt.: „Wojnicz moje miasto”- omówienie treści.

Wojnicz to moje miasto
W nim mieszkam i pracuję
Chodzę do przedszkola
I świetnie się tu czuję.
Tutaj jest mój dom,
Moja rodzina kochana
Z radością ją witam
Codziennie od rana.
Jest wiele miast w Polsce
Lecz Wojnicz jedyny na świecie
Choćbyście nie wiem jak szukali,
Piękniejszego nie znajdziecie.
Z słoneczkiem w plecaku ruszamy w świat.
Małą Ojczyznę poznać już czas.
Pachnie historią wędrówki szlak.
Chcemy odszukać przeszłości dawnej ślad.

2. Symbole Wojnicza – Dzieci otrzymują mapkę Polski oraz symbole Wojnicza. Zadaniem dzieci jest zaznaczenie mazakiem miejsca położenia Wojnicza i naklejenie podpisu: Wojnicz, a następnie wybraniu i ułożeniu symboli Wojnicza – flaga, herb.

3. Utrwalenie ważnych miejsc w Wojniczu i ich nazw. „Znam swoje miasto” – w sali powieszone są różne ilustracje przedstawiające zabytki, miejsca oraz insygnia Wojnicza. Dzieci do usłyszanej muzyki rytmicznie podskakują dookoła sali, gdy muzyka cichnie nauczycielka wypowiada np.: „Pomnik Floriana” i zadaniem dzieci jest odnalezienie ilustracji przedstawiającej Pomnik i ustawienie się obok niej.

4. Zabawa „Znamy zabytki naszego miasta”.

Wyjaśnienie dzieciom, że miasto Wojnicz, to ulice, domy, budynki użyteczności społecznej, budynki kultury, pomniki, obiekty sakralne.

W zespołach czteroosobowych dzieci dobierają podpisy do ilustracji przedstawiających zabytki i inne znane miejsca w Wojniczu. Każdy zespół dostaje podpisy i umieszcza je pod właściwą ilustracją, (w razie potrzeby pomoc nauczyciela w odczytywaniu podpisów).

5. Zabawa ruchowa- „ Znane miejsca Wojnicza”.

Dzieci spacerują w rytm muzyki po sali. Kiedy muzyka milknie nauczycielka pokazuje zdjęcie i nazywa obiekt. Zadaniem dzieci jest zauważenie czy nazwa i zdjęcie są zgodne czy też nie. Jeśli zgodne- dzieci siadają po turecku i klaszczą w dłonie, a jeśli nie- stają na jednej nodze.

6. Praca plastyczno-techniczna „Makieta miasta Wojnicza” .

Dzieci w małych zespołach wykonują wybrane obiekty-tworzą wspólną makietę. Samodzielnie dobierają materiały. Wykorzystanie planu miasta z legendą obrazkową w celu właściwego umieszczenia wykonanych budowli i obiektów, dobieranie odpowiednich podpisów, globalne czytanie: pomnik, park, rynek, pałac. Wzbogacenie makiety w gotowe elementy: znaki drogowe, samochody, sylwetki dzieci i dorosłych.

7.Wykonanie wystawki prac dzieci.

8. Osłuchanie dzieci z hymnem Wojnicza- zwrócenie uwagi na właściwą postawę podczas słuchania.

9. Wycieczka ulicami Wojnicza – wykorzystanie planu miasta z legendą: zaznaczanie oglądanych obiektów z wykorzystaniem naklejek (herb Wojnicza), przestrzeganie zasad bezpieczeństwa podczas poruszania się w kolumnie dwójkowej.

10. Powrót do przedszkola- dzielenie się wrażeniami i przeżyciami.

11. . Ewaluacja. Zajęcia kończą się oceną dzieci, które stają przy odpowiednim kartoniku: słoneczko – podobało mi się, słoneczko zasłonięte chmurką – trochę mi się podobało, chmurka – nie podobało mi się.

Zakończenie

Nowy świt pojawi się, gdy go uwolnimy.
Bo zawsze jest światło, jeśli tylko będziemy na tyle odważni, by je zobaczyć.
Jeśli tylko jesteśmy na tyle odważni, by nim być.

Przemówienie na inauguracji Joe Bidena,
Amanda Gorman

Wyżej opisane wytyczne oraz przykłady nowatorskich rozwiązań programowych podkreślają potrzebę wdrażania innowacyjnych zmian w polskim systemie edukacji ale w pierwszej kolejności poprzez działania oddolne, tj. lokalnie. Tworzone programy, poza wymaganiami formalnymi, powinny również stwarzać uczniom możliwość rozwijania twórczego myślenia i rozumienia świata. Modelowe programy powinny więc opierać się na integracji wiedzy z różnych dziedzin i jednocześnie umożliwiać jej wykorzystanie w praktyce. Powstałe w ramach projektu programy mają pozwolić na stworzenie w szkole środowiska atrakcyjnego dla uczniów i dostosowanego do wymagań współczesnej edukacji. Należy jednak pamiętać, że program nauczania jest komponentem szkolnego zestawu programów, dlatego musi on być spójny z innymi programami nauczania, z misją szkoły oraz przyjętą w szkole filozofią nauczania i wychowania. W obecnej rzeczywistości dokonuje się nieustanny proces zmian w sposobach uczenia się i zdobywania wiedzy, dlatego warto tworzyć programy nauczania, które umożliwią uczniom rozwijanie kompetencji kluczowych, odkrywanie ich własnych możliwości, a w przyszłości lepsze funkcjonowanie na rynku pracy.

To, co odróżnia pandemię COVID-19 od wszystkich innych kryzysów, to fakt, że dotknęła ona dzieci wszędzie i w tym samym czasie. Pandemia spowodowała nagłe i bezprecedensowe zmiany w edukacji na całym świecie, dotykając ponad 1,5 miliarda uczniów od przedszkola do szkoły wyższej. Zamykanie szkół testuje gotowość

i zdolność systemów edukacji do utrzymania zaangażowania i uczenia się uczniów oraz rzuca nowe światło na bariery dla wysokiej jakości edukacji, zwłaszcza dla osób najbardziej zmarginalizowanych.

Może warto reagować na zmiany i rozwijać kulturę innowacji?

Wystarczy tylko przedefiniowanie celów edukacji zgodnie z przesłaniem Amandy Gorman *jeśli tylko będziemy na tyle odważni, by je zobaczyć*.

Może warto skoncentrować się na budowaniu relacji?

uczeń - uczeń, uczeń - nauczyciel, nauczyciel - rodzic. W miejsce nadrabiania straconego czasu (nacisk na podstawę programową, częste testy) wprowadzić właśnie takie lokalne umiejscowione scenariusze zajęć ?

Bibliografia

1. *Kompetencje kluczowe*, [on-line:] http://ec.europa.eu/education/policy/school/competences_pl
2. *Mapa drogowa UNESCO dla edukacji artystycznej* http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/ Mapa_Drogowa.pdf
3. https://www.power.gov.pl/media/49709/PO_WER_27_12_2017 pdf
4. *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. IV, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2005.
5. Kupisiewicz W., *Dydaktyka ogólna*, Graf Punkt Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2000.
6. Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny,* Wydawnictwo Żak , Warszawa 1996.
7. Wadsworth J.B., *Teoria Piageta. Poznawczy i emocjonalny rozwój dziecka,* WSiP, Warszawa 1998.
8. *Wspomaganie przedszkoli w rozwijaniu kompetencji kluczowych dzieci*, oprac. K. Sarad-Deć, W K. Kulinowska, T. Duman: „Wikliński" - postać godna przypomnienia. Zeszyty Wojnickie 1994 nr7/8 T. Duman : Rehabilitacja "Wiklińskiego". Zeszyty Wojnickie 1998 nr 9/10 .
9. Przewodnik metodyczny po programie szkoleniowo- doradczym wraz z wybranymi scenariuszami zajęć. Ośrodek Rozwoju Edukacji – publikacja pdf.
10. Pakiet przykładowych rozwiązań organizacyjno-metodycznych dla kadry kierowniczej szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów. Materiał opracowany na podstawie propozycji pakietów, opracowanych przez Zespoły ekspertów powołane w ramach projektu „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty", projekt pozakonkursowy o charakterze koncepcyjnym, współfinansowany przez Unię Europejską w ramach środków EFS Osi Priorytetowej II, Działania 2.10, PO WER na lata 2014–2020. Publikacja Ośrdoka Rozwoju Edukacji.